

SULAYMON BOQIRG‘ONiy IJODINI O‘RGANISH

Safarova Shahlola

BuxDU, Matnshunoslik va adabiy manbashunoslik yo‘nalishi 2-bosqich
magistranti

Ilmiy rahbar: f.f.n., dots **Z.Q.Amonova**

Annotatsiya: Sharq mumtoz adabiyotida Sulaymon Boqirg‘oniy hikmatlari va ularning mavzular olami o‘ziga xosligi va teran mazmun mundariyasi bilan ajralib turadi. Boqirg‘on Yassaviya tariqatining rahnamosi, buyuk adib Ahmad Yassaviyning izdoshidir. Maqolada Boqirg‘on hikmatlarini chuqur tahlil qilib, ularning ildizlari qaysi manbaalardan suv ichganligiga va asrlar o‘tsa ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmayotganining sabablariga to‘xtalib o‘tamiz. Tadqiqotda tahlil, taqqoslash metodlaridan foydalanilgan.

Kalit so‘zlar: mumtoz adabiyot, tasavvuf, Sulaymon Boqirg‘oniy, hikmat, badiiy mahorat, uslub.

Annotation: In the classical literature of the East, the wisdom of Suleyman the Magnificent and their world of themes are distinguished by their originality and deep content. Baqirgan is a leader of the Yassaviy sect, a follower of the great writer Ahmad Yassaviy. In the article, we will make an in-depth analysis of the proverbs of Baqirgan, focusing on the sources from which they drank water and the reasons why they have not lost their significance over the centuries. Analysis and comparison methods were used in the study.

Key words: classical literature, mysticism, Suleiman the Magnificent, wisdom, art skill, style.

O‘rta Osiyo turk adabiyotining islomdan so‘nggi maktablari orasida Yassaviy maktabi juda nufuzli katta o‘rin tutadi. Bu maktab asrlar bo‘yicha bizning o‘lkada xonaqoh, ibodat adabiyotini yarata oldi. Zotan ibodat adabiyoti islomdan oldingi

turklarga yot bir odat emas edi. Yassaviy maktabining ulkan namoyondalaridan biri Sulaymon Boqirg‘oniydir. Hakim Sulaymon ota Ahmad Yassaviyning uchinchi xalifasi bo‘lib, uning ko‘rsatishi bilan Xorazmga borib shayxlik qilgan.

Sulaymon Boqirg‘oniy (Tug‘ilgan sanasi bizgacha aniq yetib kelmagan, ammo taxminan XII asr boshlarida deb taxmin qilinadi. Xorazm viloyati Hazorasp tumani Boqirg‘on qishlog‘ida 1186-yil vafot etgan. Qabri Xorazmdadir. Tasavvufning yirik namoyandasi, shoir. Ahmad Yassaviy tariqatining davomchisi. Hayoti haqidagi ma‘lumotlar turli rivoyatlar bilan aralashib ketgan. Xalq orasida «Hakim ota» nomi bilan ham mashhur.

Sulaymon Boqirg‘oniy turkiy she‘riyatning boshlovchilaridandir. Uning «Boqirg‘oniy kitobi», so‘fiyona she‘rlari o‘zbek, tatar, boshqird va boshqa turkiy xalqlar orasida keng tarqalgan. Boqirg‘oniyning dunyoqarashi Yassaviy «Hikmatlar»i bilan ham ma‘no, ham mohiyat jihatdan shu qadar yaqinligi, ular ko‘p hollarda bir-birini mantiqan to‘ldiradi. Ilmiy jihatdan M.F. Kuprilizoda «Hakim Sulaymon ota bu an‘anani ilk daf‘a ta‘sis etmog‘i nuqtai nazaridan Yassaviy izdoshlari orasida eng muhim mavqega erishishga haqli edi. Uning asarlari ham sakkiz yuz yildan beri Shayxning asarlari ila barobar xalq orasida barhxayot yashab kelganligi bundan dalolatdir»- deganda haq edi. Afsuski, bu ijodkor haqida bizgacha ko‘p ma‘lumot yetib kelmagan. Ammo shoirning hayoti va ijodini chuqurroq o‘rganish uchun turli xil metod va usullardan foydalanishimiz mumkin.

Masalan: “Tushunchalardan matn yaratish” metodi. Bunda shoir hayoti va faoliyati haqidagi faktlarni aralash holda, ya‘ni ba‘zi bir so‘zlarnigina yozib, ularning o‘rnini almashtirib yozamiz. O‘quvchi ularni to‘ldirib, ma‘lumotni to‘g‘ri aytishi kerak. Birinchi navbatda ma‘lumotlarni to‘liq beramiz. Ikkinchi navbatda esa ularning o‘rnini almashtirib beramiz.

1. Xorazm viloyati Hazorasp tumani Boqirg‘on qishlog‘i. 1186 –yilda olamdan o‘tgan. Qabri Xorazmda.

2. Boqirg‘on hikmatlari “Boqirg‘on kitobi” nomi ostida 1906-yilda Qozonda bosilgan. Bori 75-betdan iborat bo‘lgan bu kitobchadagi she‘rlarning hammasi Hakim ota she‘rlari emas.

3. U oliy muhabbatni Allohga bo‘lgan muhabbat, deb tushuntiradi. U tariqat yo‘lini komil insonni tarbiyalash yo‘li, jannatga eltuvchi yo‘l, deb biladi.

4. Uning «Boqirg‘oniy kitobi», so‘fiyona she‘rlari o‘zbek, tatar, boshqird va boshqa turkiy xalqlar orasida keng tarqalgan.

1. Xorazm, Hazorasp, 1186-yil.

2. Qozon, 75 bet, 1906-yil.

3. Komil inson, tariqat, jannat.

4. Boshqird, so‘fiyona, turkiy xalqlar.

Sulaymon Boqirg‘oniy ijodida she‘rlar va hikmatlar salmoqli o‘rinni egallaydi. Sulaymon Boqirg‘oniydan qolgan meros - «Boqirg‘on kitobi»ni varaqlar ekanmiz, shoir va mutafakkir dunyoqarashining teranligiga, saviyasining chuqurligi va kengligiga, u qalamga olgan muammo va mavzularning rangbarangligiga qoyil qolmasdan ilojimiz yo‘q.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sulaumon Boqirg‘oniy. Hakim ota. (Nashrga tayyorlovchilar: Umrboy Embergenov, Jabborbergan Shomurodov).T.2015-yil
2. Alisher Navoiy asarlari tilining izohli lug‘ati . 4 tomlik, 1-tom. Toshkent:Fan, 1983.-656b.
3. Mallayev N.O‘zbek adabiyoti tarixi. 1 kitob. T., “O‘qituvchi”,1976-yil, 159-bet.
4. Sulaymon Boqirg‘oniy. Boqirg‘on kitobi.(Nashrga tayyorlovchilar: I.Haqqulov, S.Rafiddin). T.,1991-yil
5. Hayitmetov A. Hakim ota dostonlari. Tafakkur jurnali. 2003-yil, № 2.36-39-betlar.